

S-äänteen harjoitteluohjeet

S-äänteen muodostaminen

S-äänne muodostuu siten, että kieli on kourumaisena yläetuhampaiden takana hammasvallia vasten. Kielen ja hammasvallin väliin jää siis pieni rako, josta ilma kulkee. Kielenkärki ei saa tulla hampaiden väliin tai alaetuhampaita vasten. Ilmavirta puhalletaan kevyesti kielen keskiosan kohdalta ulos. Samassa paikassa ääntyvät myös mm. D- ja R-äänteet.

S-äänteen tuottamista varten kielen lihasten hallinta tulee olla riittävää sekä leuan ja kielen liikkeet eriytyneet. Näihin pyritään erilaisilla suujumppaharjoitteilla.

Harjoittelun vaiheet:

1. Harjoitellaan S-äänteen kuuntelemista
2. Lisätään tietoisuutta kielen liikkeistä suujumpalla
3. S-äänteen tutkiminen ja muodostaminen
4. S-äänteen yhdistäminen vokaaleihin
5. S:n käyttäminen harjoittelutilanteessa
6. S:n käyttäminen spontaanissa puheessa

Yleiset harjoitteluohjeet:

Harjoituksia on hyvä tehdä päivittäin, noin 5–10 minuuttia kerrallaan. Harjoittelun tulee olla mukavaa: aikuinen ja lapsi tekevät harjoituksia yhdessä, ja aikuinen näyttää oikeaa mallia. Harjoittelussa voi käyttää peiliä apuna. Se voi auttaa lasta hahmottamaan kielen oikean paikan. Aikuisen tukea ja apua tarvitaan paljon. Rohkaiseminen ja onnistumisen elämykset kannustavat lasta yrittämään. Jos lapsi innostuu asiasta, hän jaksaa harjoitella ja saavuttaa tuloksia. Vastuu harjoittelusta on aikuisella. Joitakin lapsia voi innostaa harjoittelutaulukko, johon merkitään harjoittelukerrat (ks. sivu 2).

Harjoitteluun ei saa pakottaa, eikä väsyneenä kannata harjoitella. Jos lapsi ei ole vielä kiinnostunut harjoittelusta, kannattaa asiaan palata myöhemmin.

Mukavia harjoitteluhetkiä!

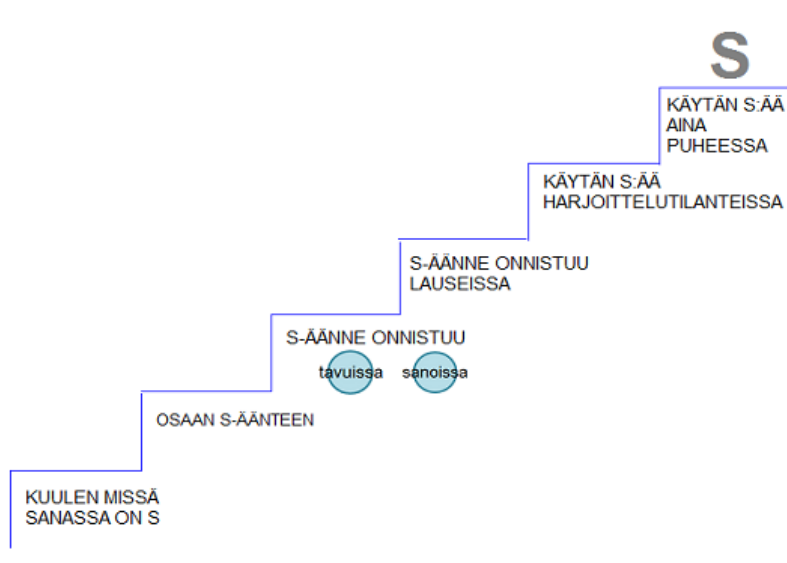
Harjoittelutaulukko: Väritä kuva, kun olet tehnyt päivän harjoitukset!

Maanantai	Tiistai	Keskiviikko	Torstai	Perjantai	Lauantai	Sunnuntai
						
						
						
						
						

Puheterapia, Eksote 2016

S-portaat:

Kulje portaita pitkin kohti S-äännettä: voit piirtää itsesi rappusille oikeaan kohtaan.

1. Harjoitellaan S-äänteen kuuntelemista

Kuunteluharjoituksia tehdään, jotta äänne tulee kuulon kautta tutuksi. Lapsi oppii kuulemaan, missä sanassa on S-äänne ja missä ei. Lisäksi lapsi oppii kuulemaan puheesta, onko S sanottu oikein vai väärin.

Harjoitus 1.

Kuuntele, missä sanoissa kuuluu S-äänne. Aikuinen sanoo sanan, ja lapsi voi ympyröidä sanan, jossa S-äänne kuuluu.

Harjoitus 2.

Aikuinen sanoo S-sanoja oikealla ja väärällä S-äänteellä (esim. korvaa S:n T:llä: pottu=possu, jättää S:n pois: 'ukka=sukka, jäni'=jänis, korvaa S:n viereisellä äänteellä: takku=tasku, lappi=lapsi, työntää kielen hampaiden väliin: puffi=pussi). Lapsi näyttää peukulla, onko sana sanottu oikein vai väärin.

siili
sulka
passi
lammas
sipuli

possu
tasku
essu
hammas
sakset

sormus
sammakko
silmä
nasta
musta

2. Lisätään tietoisuutta kielen liikkeistä suujumpalla

Sammakon kieli:

nosta kieli ylähuulen päälle,
kohti nenää
Suu jää hiukan auki!

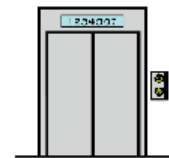
Mattorulla:

rullaa kieli ylähampaiden avulla
taitteelle

Hissi:

liikuta kieltä ylähampaiden takaa
alahampaiden taakse: ylös – alas
Tarkista, että leuka ei liiku!

Kello:

liikuta kieltä suupielestä toiseen:
vasemmalle – oikealle
Tarkista, että leuka ei liiku!

Talon maalaus:

maalaa "suutalon" katto (suulaki),
seinät (poskien sisäpinnat), lattiat
(suun pohja) ja oven pielet (huulet
tai hampaat)

Virtahepo:

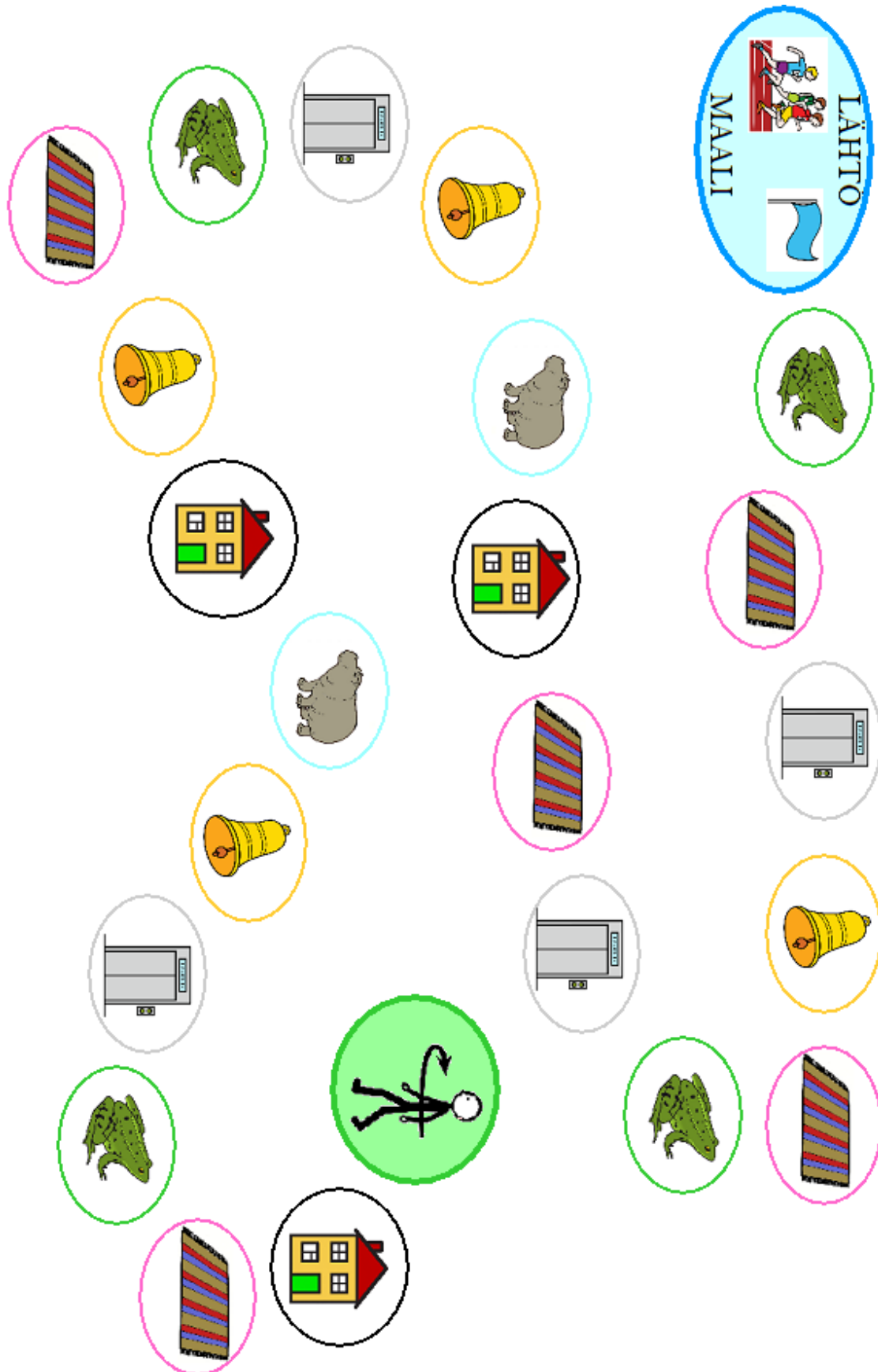
laita kieli tiukasti ylähampaiden
taakse ja auo suuta niin, että kieli
pysyy ylähampaiden takana

Purkkajumppa: Purkkaa syödessään lapsi siirtelee purkkaa suussa esim. poskesta toiseen ja suulakeen. Purkan voi myös litistää kielellä suulakea vasten ja rullata siitä purkkarullan.

Leuan ja kielen liikkeiden pitää olla eriytyneet niin, että kun kieli liikkuu, leuka pysyy paikallaan (hissi, kello), ja kun leuka liikkuu, kieli pysyy paikallaan (virtahepo).

Suujumppapelissä tehdään ruudussa kuvanmukainen (ks. s. 4) "kielitemppu".

3. S-äänteen tutkiminen ja muodostaminen

Kielen liikkeitä on hyvä harjoitella peilin ääressä yhdessä aikuisen kanssa. Aikuisen on hyvä myös itse kokeilla äännettä ja miettiä, mitä omassa suussa tapahtuu, ja keskustella lapsen kanssa yhteisesti havainnoista. Kun suujumppaliikkeet onnistuvat, lapsella on edellytykset S-äänteen muodostamiseen.

Sihinän oikean paikan voi tarkistaa myös ns. kissanviiksiharjoituksella. Pane mehupilli tai kynä poikittain ylä- ja alahampaiden väliin. Nosta kielen kärki pillin tai kynän yläpuolelle S:n ääntymäpaikalle ja suhistele. Kun sihinä alkaa onnistua, kokeile sihinää ilman kynää/pilliä. Jotta hampaat eivät mene yhteen, voit laittaa tarvittaessa myös sormen hampaiden väliin.

Huomioi harjoittelussa seuraavat asiat:

- kieli on ylähampaiden takana piilossa, eikä tule hampaiden väliin
- hampaiden väliin jää rako (sormi tai kynä mahtuu hampaiden väliin)

S:n ääntymäpaikan voi löytää myös D-apuäänteen avulla. Vahvista kieltä D-pompotteluilla ja kokeile S:ää D:n avulla:

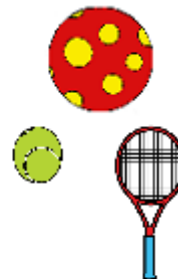
Juokse kilpaa muurahaisena:

da da da
de de de
di di di
do do do
du du du
dy dy dy
dä dä dä
dö dö dö

Pompi pallona:

dan dan dan
den den den
din din din
don don don
dun dun dun
dyn dyn dyn
dän dän dän
dön dön dön

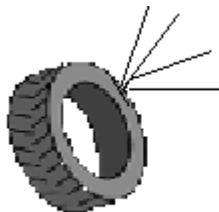
dssss sssss

dssss sssss

dssss sssss sssss

pssss sssss sssss

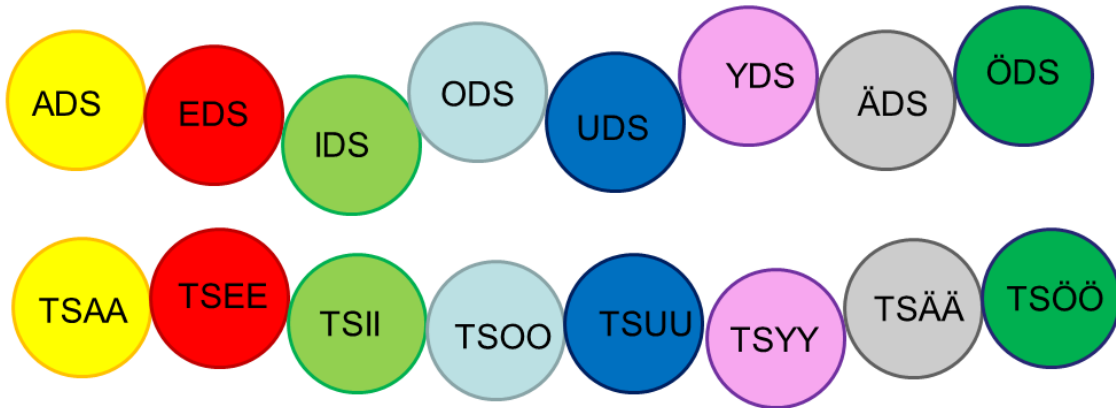
dssss sssss sssss

dss dss dss dss

4. S-äänteen yhdistäminen vokaaleihin

Kun lapsi on oppinut ääntämään S:n erillisenä ääntenä, harjoitellaan sen yhdistämistä vokaaleihin: a, e, i, o, u, y, ä, ö.

Vokaaliin yhdistämistä voi kokeilla myös vuorottelemalla vokaalia ja S:n sihinää.

Esimerkkejä:

1. S-KÄVELY:

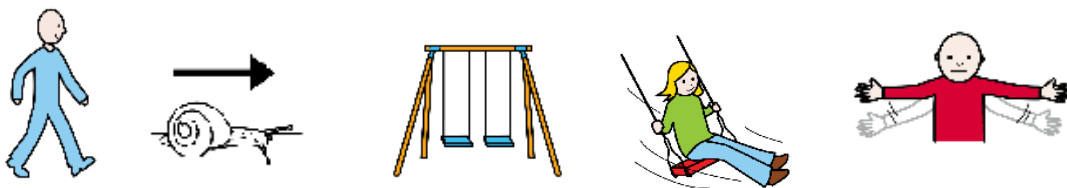
Kävellään hitaasti niin, että toisella jalalla astuttaessa sanotaan sihinää ja toisella vokaalia.

2. S-KEINU:

Keinutaan vasemmalle ja oikealle: toisella puolella sanotaan sihinää ja toisella vokaalia.

3. S-KÄSIJUMPPA:

Heilutetaan käsiä: toisen käden noustessa sanotaan sihinää ja toisen käden noustessa vokaalia.

5. S:n käyttäminen harjoittelutilanteessa

Kun lapsi osaa S:n erillisenä ja tavuissa, hän voi alkaa harjoitella aikuisen kanssa S-sanoja ja -lauseita. Aikuisen malli on yleensä aluksi tarpeen.

S:n tuottaminen on yleensä lapselle helpointa aluksi sanan lopussa ja vaikeinta sanan keskellä. Jos lapsi on tottunut korvaamaan S:n T-äänteellä, voi siitä pois oppiminen olla vaikeaa (esim. lapsi sanoo: SSstiili = siili, SSstaapas = saapas). Tällöin kannattaa kokeilla pitää pieni tauko sihinän ja vokaalin välissä (esim. SSSS – iili, SSS – aapas). S-harjoituksissa sihinää voi hiukan ylikorostaa ja pidentää (esim. SSSSukka). Jos tämä ei vielä onnistu, palaa edelliseen harjoitukseen (S-äänteen yhdistäminen vokaaleihin).

Keksikää pelejä, leikkejä ja tilanteita, joissa voitte käyttää S-äännettä (esim. muistipelit, noppapelit). S-sanoja ja -lauseita:

SUSI	SOITIN	SELLISTI SOITTA
SIISTI	SULKA	SELLOA.
SEINÄ	SANKO	SYKSYLLÄ SAADAAN
SIENI	SELKÄ	SIENIÄ.
SIILI	SUKLAA	SADEKAKKI SUOJAA
SAMMAKKO	SAUNA	SATEELTA.
SININEN	SALKKU	SAUNA SIIVOTTIIN
SOSE	SIIPPI	SIISTIKSI.
SATU	SALAINEN SOPIMUS	SOSEeseen
SAIPPUA	SOLMITTIIN.	SEKOITETAAN SUOLAA.

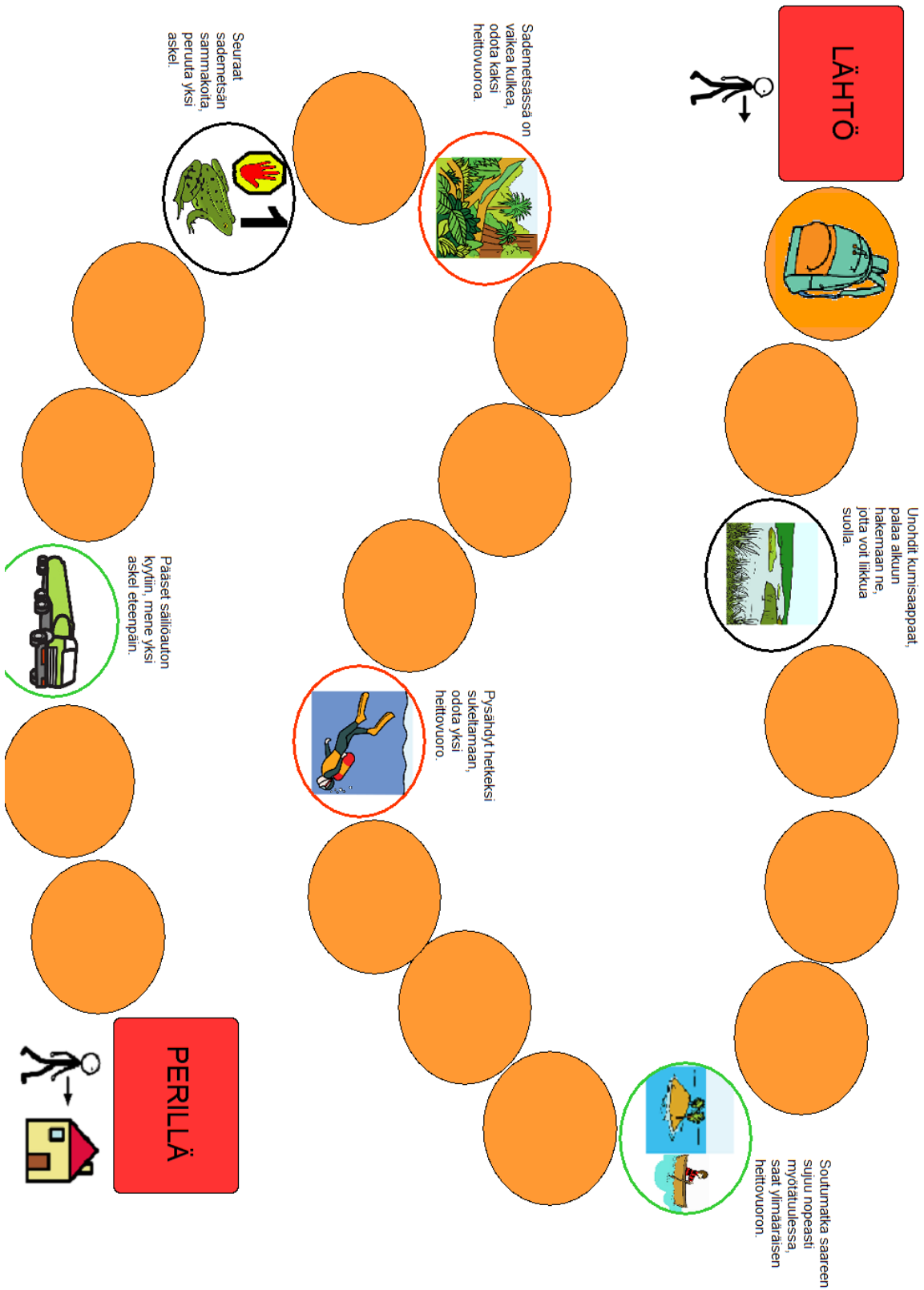

S-PELI:

Pelataa yhdessä peliä. Kuvan kohdalla sanotaan sana käyttäen oikeaa S-äännettä. Pidä tarvittaessa tauko S:n ja viereisten äänteiden välissä (esim. kuu-sss-i =kuusi, sss-iili=siili). Kuvasta voi keksiä myös lauseen.

Keksikää yhdessä lisää sanoja, joissa on S-äänne, ja tehkää oma pelilauta:

LÄHTÖ

Unohtit kunnisaappaat, palaa alkuun hakemaan ne, jotta voit liikkua suolla.

Sademetsässä on vaikea kulkea, odota kaksi heittovuoroa.

Pysähty hetkeksi sukeltamaan, odota yksi heittovuoro.

Soutumatka saareen siju nopeasti myötävullessa, saat ylimääräisen heittovuoron.

Seuraat sademetsän sammakkoita, peruuta yksi askel.

Pääset säilioauton kyytiin, mene yksi askel eteenpäin.

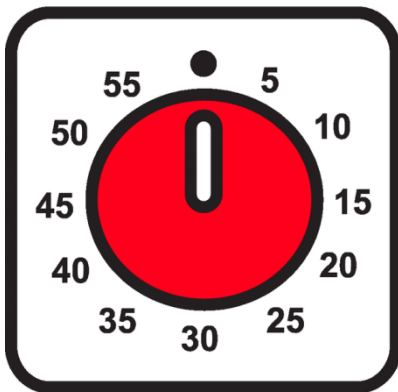
PERILLÄ

6. S:n käyttäminen spontaanissa puheessa

Oikea S-äänne ei yleensä siirry puheeseen ilman harjoittelua. Käyttöönotto tapahtuu vähitellen ja vaatii lapselta keskittymistä puheeseen.

S:n vakiinnuttamista puheeseen voi harjoitella seuraavin keinoin:

1. Lapsi toistaa aikuisen perässä pienen hetken S-sanoja (ks. peli sivulla 7), mieluiten pari kertaa päivässä. Myöhemmin voidaan kokeilla S-lauseita.
2. Lapsi nimeää itsenäisesti S-sanoja esimerkiksi kuvakirjoista tai pelikorteista. Harjoituksia voi helposti ujuttaa kotoa löytyviin peleihin ja leikkeihin (esim. Alias, muistipelit, noppapelit).
3. Sovitaan, että lapsi käyttää uutta S:ää vapaassa puheessa esimerkiksi keskustelun, pelaamisen tai leikin aikana. Aluksi uutta S:ää käytetään noin 10 minuutin ajan, jolloin aikuisilla on lupa korjata lapsen sanoessa äänteen väärin. Harjoittelu-aikaa pidennetään päivittäin.

Apuna voi käyttää munakelloa:

Ajasta munakelloon harjoittelu-aika (esim. 10 min). Kun aika on kulunut, lapsen puhetta ei saa enää korjata.

tai S-korttia:

S-kortin ollessa näkyvillä lapsen puhetta saa korjata. Kun kortti laitetaan pois, lapsi saa käyttää vanhaa S-äännettä.

MUKAVIA HARJOITTELU TUOKIOITA!

INTOA JA ILOA OPPIMISEEN!

Eksoten puheterapeutit

ps. pyydä lisäharjoittelumateriaalia lasten puheterapeuteilta (Lasten ja nuorten kehitykselliset palvelut, Eksote)